

**Wyrok z dnia 23 października 1996 r.
I PRN 92/96**

Dopuszczalne jest zatrudnienie nauczyciela, spełniającego wymagania, przewidziane w art. 10 ust. 2 pkt 2-4 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela (Dz. U. Nr 3, poz. 19 ze zm.) na podstawie umowy o pracę na czas określony, uzasadnione potrzebą zastępstwa nieobecnego nauczyciela (art. 10 ust. 3 i 4 tej ustawy).

Przewodniczący SSN: Walerian Sanetra, Sędziowie: SN: Józef Iwulski, SA Mieczysław Bareja (sprawozdawca).

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 23 października 1996 r. sprawy z powództwa Ewy Z. przeciwko Zespołowi Szkół Ekologicznych w P. o ustalenie treści umowy o pracę, na skutek rewizji nadzwyczajnej Komisji Krajowej Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego "Solidarność" w Gdańsku od wyroku Sądu Wojewódzkiego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Rzeszowie z dnia 21 grudnia 1995 r. [...]

o d d a l i ł rewizję nadzwyczajną.

U z a s a d n i e n i e

Powódka Ewa Z., w dniu 5 września 1995 r. wystąpiła z pozwem do Sądu Rejonowego-Sądu Pracy w Przemyślu o ustalenie, że umowa o pracę zawarta na czas określony od 1 września 1994 r. do 31 sierpnia 1995 r. z Zarządem Szkół Ekologicznych w P. stanowi z mocy prawa umowę o pracę na czas nie określony. Zdaniem powódki zawarcie tej umowy, jako umowy na czas określony było sprzeczne z art. 10 ust. 4 Karty Nauczyciela, bowiem nie istniały określone w tym przepisie warunki, pozwalające na zawarcie umowy na czas określony. W takiej sytuacji zawarcie umowy o pracę spowodowało stosownie do art. 10 ust. 3 Karty Nauczyciela nawiązanie stosunku pracy na czas nie określony.

Wyrokiem z dnia 5 października 1995 r. [...] Sąd Rejonowy-Sąd Pracy w Przemyślu powództwo uwzględnił. Opierając się na aktach osobowych powódki oraz wyjaśnieniach stron Sąd Pracy ustalił, że powódka w okresie od 6 kwietnia do 30 czerwca 1994 r. była zatrudniona przez stronę pozwaną w charakterze nauczyciela w rozmiarze 4 godzin w związku z koniecznością zastępstwa nauczycielki biologii uczącej również ekologii. Wobec przedłużającej się nieobecności nauczycielki biologii (urlop macierzyński i wychowawczy) i wygaśnięcia umowy zawartej na czas określony (umowy dotyczącej wymiaru 8 godzin) z nauczycielem geografii, strony zawarły w dniu 29 sierpnia 1994 r. nową umowę na czas określony od 1 czerwca 1994 r. do 31 sierpnia 1995 r., z pełnym wymiarem czasu pracy obowiązującym nauczycieli. Powódka poza normalnymi godzinami pracowała również w godzinach pozalekcyjnych, ucząc hydrologii i hydrauliki w Policealnym Studium Ochrony Środowiska, wchodzącym w skład Zespołu Szkół Ekologicznych.

W ocenie Sądu Pracy powódka była zatrudniona w zastępstwie nauczyciela geografii, który w związku z objęciem funkcji dyrektora w innej szkole zaprzestał wykonywania zatrudnienia w pozwanym Zespole Szkół. Skoro wykonywała pracę w pełnym wymiarze zajęć, to w takiej sytuacji zawarcie umowy o pracę na czas określony było sprzeczne z art. 10 ust. 4 Karty Nauczyciela, a tym samym, stosownie do art. 10 ust. 3 Karty Nauczyciela, wskutek zawarcia umowy o pracę z dnia 29 sierpnia 1994 r. strony nawiązały stosunek pracy na czas nie określony. Sąd Pracy powołał się na zgodność rozstrzygnięcia z uchwałą Sądu Najwyższego z dnia 14 czerwca 1994 r., I PZP 28/94.

Od tego wyroku strona pozwana wniosła rewizję, zarzucając naruszenie prawa materialnego i wyciągnięcie przez Sąd Pracy błędnych wniosków ze stanu faktycznego. Strona pozwana wskazywała na to, że Zespół Szkół Ekologicznych powstał w 1992 r. i w latach 1992-1996 był w stadium organizacji. W systemie organizacyjnym Zespołu Szkół nie przewidywano w ogóle etatu nauczyciela geografii. [...]. Powódka nie została zatrudniona w zastępstwie dla nauczyciela geografii, lecz zatrudnienie powódki łączyło się z brakiem zastępstwa nauczyciela biologii, uczącego ekologii. Powódka została zatrudniona w tym charakterze (pomimo, że legitymowała się kwalifikacjami do nauczania geografii) ze względu na braku specjalisty w zakresie biologii.

Sąd Wojewódzki-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Rzeszowie wyrokiem z dnia 21 grudnia 1995 r. [...] zmienił wyrok Sądu Pracy i powództwo Ewy Z. oddalił. W uzasadnieniu wyroku wskazał, że powódka została zatrudniona w zastępstwie nauczyciela biologii [...], a nie "w miejsce nauczyciela geografii". Sąd Pracy [...] z prawidłowo ustalonego stanu faktycznego wyprowadził błędne wnioski. Skoro nauczyciel geografii nie był zatrudniony w rozmiarze pełnego etatu, a utworzenie takiego etatu w pozwanej Szkole nie było możliwe, to nie można przyjąć, że strona pozwana zawierając z powódką umowę na czas określony, naruszyła przepis art. 10 ust. 4 Karty Nauczyciela. Nadto Sąd Wojewódzki wskazał, że pozwany Zespół Szkół Ekologicznych był w stanie organizacji, w tym również organizacji nauczania.

Od tego wyroku Komisja Krajowa Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego "Solidarność" wniosła rewizję nadzwyczajną i zarzuciła rażące naruszenia prawa materialnego (art. 10 ust. 4 Karty Nauczyciela) domagając się uchylenia wyroku. [...]

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zasady nawiązywania stosunków pracy z nauczycielami określa przepis art. 10 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela (Dz. U. Nr 3, poz. 19 ze zm.). Stosunek pracy z nauczycielem może być nawiązany na podstawie mianowania lub umowy o pracę. Z uwagi na staż zatrudnienia powódki w dniu zawarcia umowy o pracę, to jest w dniu 29 sierpnia 1994 r., nie było możliwe nawiązanie z nią stosunku pracy na podstawie mianowania [...]. Możliwe było natomiast zawarcie umowy o pracę. Kwestią sporną jest tylko to, czy umowa o pracę mogła być zawarta na czas określony, to znaczy, czy zachodziły warunki wskazane w art. 10 ust. 4 Karty Nauczyciela, pozwalające na zawarcie tego rodzaju umowy. Przepis art. 10 ust. 4 Karty Nauczyciela dopuszcza możliwość zawarcia umowy o pracę z nauczycielem na czas określony jedynie wtedy, gdy taka potrzeba wynika z organizacji nauczania lub gdy chodzi o zastępstwo nieobecnego nauczyciela. Z analizy tego przepisu wynika, że umowa o

pracę na czas określony może być zawarta "tylko wtedy", gdy spełniona jest chociażby jedna z wymienionych przesłanek. Zawarcie umowy o pracę na czas określony z nauczycielem w sytuacji, gdy żadna z tych przesłanek nie występuje, jest natomiast sprzeczne z tym przepisem i zgodnie z art. 18 § 2 KP w związku z art. 98 ust. 1 Karty Nauczyciela powoduje zastosowanie do takiej umowy odpowiednich przepisów prawa pracy. [...] Kwestia ta była przedmiotem orzecznictwa Sądu Najwyższego, w tym uchwały z dnia 27 maja 1993 r., I PZP 14/93 (OSNCP 1993 z. 11 poz. 18) oraz uchwały z dnia 14 czerwca 1994 r., I PZP 28/94 (OSNAPiUS 1994 nr 10 poz. 160). Sąd Najwyższy w składzie orzekającym w niniejszej sprawie w pełni podziela poglądy prawne wyrażone we wskazanych uchwałach. Wbrew wywodom zawartym w rewizji nadzwyczajnej Sąd Wojewódzki miał pełne podstawy do stwierdzenia, że zachodzą obydwa warunki wymienione w art. 10 ust. 4 Karty Nauczyciela, pozwalające na zawarcie umowy o pracę z powódką na czas określony. Zespół Szkół Ekologicznych powstał w 1992 r. i w dacie zawarcia umowy o pracę był jeszcze w stanie organizowania się. Kształtowane były programy nauczania i ich zakres. Gdy zważy się zawodowy charakter szkoły i konieczność dostosowania jej programów i kierunków kształcenia do zmieniających się potrzeb społecznych, to jest oczywiste, że istotna dla oceny zgodności postępowania pracodawcy z przepisem art. 10 ust. 4 Karty Nauczyciela jest kwestia potrzeb wynikających z organizacji nauczania. Z arkuszy organizacyjnych, jak i twierdzeń stron wynika w sposób jednoznaczny, że pozwany Zespół Szkół Ekologicznych nie zatrudniał i nie mógł zatrudnić nauczyciela geografii na pełnym etacie. Takiego etatu nigdy nie było i nie ma. Zakres nauczania geografii obejmował od 8 do 10 godzin, a więc wahał się w granicach połowy etatu. Strona pozwana zasadnie zatrudniała do nauczania geografii nauczycieli w niepełnym wymiarze czasu pracy, w oparciu o umowy na czas określony. Dotyczyło to tak nauczyciela uczącego geografii przed zatrudnieniem powódki, jak i [...] powódkę. Powódka została zatrudniona w pozwanej Szkole po raz pierwszy w roku szkolnym 1993/94 w wymiarze 4 godzin jako nauczycielka ekologii w zastępstwie nauczycielki korzystającej z zasiłków. Z tej samej przyczyny zatrudniono powódkę w kolejnym roku szkolnym 1994/95. [...] Zasadnie zatem Sąd Wojewódzki wskazując na ten prawidłowo ustalony przez Sąd Pracy stan faktyczny stwierdził, że zatrudnienie powódki wiązało się z zastępstwem nieobecnego nauczyciela biologii i stanowiło kontynuację poprzedniego zastępstwa. Powódka w dniu zawarcia umowy nie spełniała do nauczania tego przedmiotu warunków kwalifikacyjnych w rozumieniu § 2 pkt 2 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 10 października 1991 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli oraz charakteru szkół i wypadków, w których można zatrudniać nauczycieli nie mających wyższego wykształcenia (Dz. U. Nr 98, poz. 433 ze zm.). Będąc absolwentką kierunku geografii w Wyższej Szkole Pedagogicznej spełniała warunki do nauczania tego przedmiotu. Jednakże w tej specjalności nie mogła być zatrudnioną z uwagi na brak potrzeb wynikających z organizacji nauczania [...].

Komisja Krajowa NSZZ "Solidarność" w rewizji nadzwyczajnej jednostronnie oceniła sytuację, pomijając złożoność organizacji nauczania w tworzącym się wówczas Zespole Szkół Ekologicznych. Powołane w rewizji nadzwyczajnej uchwały Sądu Najwyższego dotyczą odmiennych sytuacji. W szkołach, w których istnieje możliwość zatrudnienia nauczyciela w pełnym wymiarze czasu pracy, zgodnie z jego kierunkiem przygotowania zawodowego, zawarcie umowy na czas określony z naruszeniem zasad

określonych w art. 10 ust. 4 Karty Nauczyciela stanowi [...] naruszenie prawa. Konieczność ochrony stosunku pracy nauczyciela w takich sytuacjach jest w pełni zrozumiała. [...] Z tej też przyczyny rewizji nadzwyczajnej nie można było uznać za zasadną. Stosownie do art. 421 § 1 KPC w związku z art. 11 ust. 5 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. (Dz. U. Nr 43, poz. 189) orzeczono jak w sentencji.

=====